
חקירת ילדים נפגעי עבירה: עקרונות, פרקטיקות מיטביות ואתגרים

סקירה בין-לאומית

פידא ניג'ים-אכתילאת

יואה שורק

אורטל טופורק בר

עריכת לשון: רונית כהן בן-ננון
עיצוב גרפי: אפרת ספיקר

עורכת ראשית: רויטל אביב מתוק

הדוח הוזמן על ידי משרד הרווחה והביטחון החברתי ומומן בסיועו

לציטוט (APA):

ניג'ם-אכתילאת, פ., שורק, י. וטופורק בר, א. (2026). חקירת ילדים נפגעי עבירה:
עקרונות, פרקטיקות מיטביות ואתגרים. סקירה בין-לאומית. דמ-065-26. מכון
מאירס-ג'וינט-ברוקדייל.

מכון מאירס ג'וינט ברוקדייל

ת"ד 3886 ירושלים 9103702

טלפון: 02-6557400

brook@jdc.org | brookdale.jdc.org.il

רקע

חקירת ילדים נפגעי עבירה היא תחום ייחודי ומורכב המשלב בין צורכי מערכת המשפט ובין ההכרח להגן על רווחתם של הילדים. בשלושת העשורים האחרונים פותחו במדינות רבות הסדרים מערכתיים מגוונים הכוללים הסדרה חוקית, מבנים ארגוניים רב-מערכתיים והנחיות מקצועיות, בצד פרוטוקולים ופרקטיקות ייעודיות שמטרתם להסדיר את חקירת הילדים כהליך כולל. הסדרים אלו נועדו להבטיח איסוף מידע מהימן ומתאם גיל, תוך כדי צמצום הסיכון לטראומטיזציה משנית. חקירות ילדים מצויות אפוא על רצף שבין דגש משפטי לדגש טיפולי ונשענות על ההבנה כי חקירה איכותית אינה רק כלי לאיסוף עדות קבילה אלא גם אמצעי להגנה על הילד ולמניעת פגיעה נוספת. אף שמבנה השירותים, המסגרות החוקיות והכשרת אנשי המקצוע שונים בכל מדינה, האתגרים הבסיסיים משותפים לכולן: שמירה על מהימנות העדות, התאמת תהליך החקירה למאפייניו ההתפתחותיים של הילד וצמצום הפגיעה האפשרית בו במשך ההליך הפלילי. על רקע מגמות אלו ובמטרה לעדכן את דרכי עבודתו פנה השירות לחקירות ילדים לצוות המחקר במכון מאיר-סג'ווינט-ברוקדייל בבקשה לערוך סקירה בין-לאומית שתזהה מגמות מרכזיות ופרקטיקות חדשניות ותבחן את מידת התאמתן לישראל.

מטרה

לספק מידע ממדינות מערביות על עקרונות הפרקטיקה המיטבית ועל שיטות מבוססות-ראיות של חקירות ילדים במטרה לבחון כיצד אפשר לשלב מידע זה בעבודת השירות באופן שיחזק את איכות החקירות ויתרום להגנה מיטבית על ילדים נפגעי.

שיטה

נערכה סקירה מעמיקה של ספרות מקצועית ואקדמית ממדינות מערביות: אנגליה וויילס, ניו זילנד, אירלנד, איסלנד, נורווגיה, שוודיה, גרמניה, קנדה וארצות הברית. הסקירה נערכה בחודשים מארס-יולי 2025. החיפוש נעשה במנועי החיפוש ובמאגרי מידע אקדמיים שונים Scholar Google, Science of Web, PubMed, ScienceDirect באמצעות שימוש במילות חיפוש הרלוונטיות למחקר. נוסף על כך נערכו שישה ראיונות עומק חצי מובנים עם חוקרים ומומחים שלהם היכרות קודמת עם ההקשר הישראלי או שיתופי פעולה אקדמיים עם חוקרים בישראל. הראיונות נערכו בחודשים אוגוסט-אוקטובר 2025. ריאיון נוסף נערך עם מנהלת השירות לחקירות ילדים ונציגי מטה השירות לחקירות ילדים בישראל, במטרה להתעדכן בתהליכי ההתפתחות והעמקת הידע המקצועי בשירות לחקירות ילדים בישראל. ריאיון זה שימש מקור משלים להבנת ההקשר הישראלי העדכני.

הסקירה נועדה לספק ידע עדכני ומבוסס-מחקר שיתמוך בהתפתחות מתמשכת של הפרקטיקה של חקירות ילדים בישראל. הפרקים הראשונים של הסקירה הדגישו כי הבנת ההתפתחות השפתית, הקוגניטיבית והרגשית של הילד היא תנאי הכרחי לניהול ראיונות מותאמים גיל. ילדים בגילים שונים מציגים הבדלים ביכולות החשיבה, השליפה וההבעה, ולכן על החוקרים להפעיל גמישות ולבחור ניסוחים, קצב ושאלות על פי השלב ההתפתחותי של הילד. ממצאי מחקרים הראו כי ראיונות רגישים לגיל ולשלב ההתפתחותי משפרים את מהימנות הדיווח ומפחיתים פגיעה משנית. נוסף על כך בהיבט הזיכרון נמצא כי זיכרונות הילדים מושפעים מגורמים רגשיים, חברתיים והתפתחותיים. מאפיינים כמו השפעה חיצונית, רמזים מנחים או טראומה משפיעים על יכולת השחזור ועל מבנה הנרטיב. הבנה זו מחייבת את החוקרים להיזהר מפרשנות יתר של עקביות, פירוט או התנהגות רגשית ומהתייחסות אליהם כאל מדדי מהימנות מוחלטים ולבחון את העדות בהקשר רחב של גיל, חוויה ומצב רגשי.

אף שאין פרוטוקול אחיד או נוסחה אחת לניהול ראיון מיטבי עם ילדים, יש הסכמה רחבה בקרב חוקרים על עקרונות פעולה משותפים: שימוש עקבי בשאלות פתוחות, בנייה הדרגתית של אמון (rapport), תיעוד מלא של ההליך והתאמה תרבותית והתפתחותית לרקע של הילד. סקירת פרוטוקולים, מודלים וכלי הערכה לחקירת ילדים מראה כי פרקטיקות מבוססות-ראיות משפרות שיפור ניכר את איכות המידע ואת רווחת הילד, אך יעילותן תלויה במידה רבה במיומנות החוקר, במבנה הארגוני שבו הוא פועל ובתמיכה המקצועית שהוא מקבל לאורך זמן. מכאן נובעת חשיבותה של ההכשרה: הכשרת חוקרי ילדים אינה אירוע חד-פעמי אלא תהליך מתמשך של למידה ותרגול, הכולל הקניית ידע תאורטי, התנסות מודרכת, קבלת משוב שיטתי והדרכה רפלקטיבית. שילוב בין פיתוח מקצועי מתמשך ובין טיפוח חוסן רגשי הוא תנאי מרכזי לשימור איכות העבודה, להבטחת מהימנות הריאיון ולצמצום שחיקה בקרב אנשי המקצוע.

גישות ופרקטיקות בין-לאומיות לחקירת ילדים נפגעי עבירה מעידות על מגוון רחב של הסדרים מערכתיים, משפטיים ומקצועיים במדינות השונות. למרות ההבדלים בין המדינות, עולים מן ההשוואה עקרונות משותפים המעידים על התנאים הנדרשים לחקירת ילדים איכותית, רגישה ומהימנה. איכות חקירת ילדים אינה נגזרת רק מן הפרוטוקול שבו נעשה שימוש או מהכשרתו האישית של המראיין, אלא מן ההקשר המערכתי הרחב שבו מתקיימת החקירה. שיטת המשפט, רמת ההסדרה הלאומית, מידת התיאום בין המשטרה, שירותי הרווחה וגופים נוספים, מעמדו המקצועי של חוקר הילדים, הסדרת סוגיית ההסכמה ההורית ומיקום הריאיון, כל אלו משפיעים על אופן ניהול החקירה, על רווחת הילד ועל תוקף ההליך המשפטי.

1

מומלץ לאמץ ולהטמיע גישה מודעת-טראומה בכל שלבי החקירה. הגישה שואפת ליצור סביבה בטוחה, רגישה, מכילה ותומכת, המפחיתה את הסיכון לטריגרים ומקדמת חוסן ורווחה נפשית לילד ולחוקר. ליישומה בישראל נדרשים הצעדים האלה:

- **לספק הכשרה מקיפה ורב-שלבית לחוקרי הילדים.** ההכשרות יתמקדו בזיהוי הטראומה ובהבנה של השפעותיה על ילדים והתנהגויותיהם בראיונות חקירה; בהענקת פרשנות זהירה ומכבדת לביטויים מילוליים ובלתי מילוליים לרבות דיסוציאציה, חוסר ויסות רגשי וקשיים בשליפה מן הזיכרון. מומלץ שההכשרות יתבססו על שלושה רכיבים: ידע תאורטי, ערכים מקצועיים ומיומנויות מעשיות בקיום שיח עם ילדים.
- **לחזק ולהעמיק את הליווי הרגשי וההדרכה לחוקרי הילדים.** בישראל פועלים כיום מערכי ליווי רגשי קבוצתיים קבועים לחוקרי הילדים, המונחים על ידי אנשי מקצוע חיצוניים לשירות לחקירות ילדים וממוקדים בהתמודדות עם עומסי התפקיד והשפעות החשיפה המתמשכת לתכנים טראומטיים. בצד פעילות זו מומלץ לבחון את הרחבת המענים הקיימים ופיתוח תהליכים משלימים, כמו הדרכות רפלקטיביות תקופתיות, ליווי פרטני ויצירת מסגרות קהילה מקצועית לומדת. כמו כן מומלץ לקדם מחקר שיבחן את תרומת תהליכי הליווי הרגשי הקיימים ואת הצרכים שנתרו ללא מענה, כדי לדייק ולהתאים את התמיכה לרמות שונות של ותק, תפקיד וחשיפה מקצועית.

מומלץ לפעול להתאמה תרבותית, חברתית וגילית של פרוטוקול החקירה ופיתוח פרוטוקולים ייעודיים. לאוכלוסיות שונות נדרשת התאמת פרוטוקול החקירה הנוכחי (NICHD), ועל כן מומלץ לפתח ולהטמיע את הפרוטוקול בהקשרים האלה:

2

- **קהילות מסורתיות.** מומלץ להתאים את פרוטוקול (NICHD) לילדים באוכלוסייה הערבית והחרדית, בשימת לב לנורמות תרבותיות ייחודיות שעלולות לאתגר את ההקשר של החקירה.
- **התאמה גילית.** מומלץ לפתח פרוטוקול ייעודי למתבגרים.

3

מומלץ לפעול ליצירת חדשנות פרקטית וטכנולוגית. שילוב זהיר של טכנולוגיות מתקדמות במערכי החקירה יכול לשפר את הדיוק, להגביר רפלקטיביות מקצועית ולתמוך בלמידה חווייתית של חוקרי הילדים בלי לפגוע בעקרונות הרגישות האנושית והאתית של המקצוע. לפיכך מומלץ:

- **לשלב טכנולוגיות של בינה מלאכותית ומציאות מדומה** במערך ההכשרות לחוקרי ילדים כדי לאפשר תרגול חקירות עם דמויות אווטר מגיבות בזמן אמת, הדמיית סיטואציות רגשיות מורכבות וקבלת משוב מיידי על איכות השיח.
- **לפתח כלים אנליטיים מבוססי בינה מלאכותית** שינתחו הקלטות ראיונות ויבחנו את סוגי השאלות שנשאלו, את מידת ההתאמה לעקרונות הפרוטוקול ואת השמירה על שפה בלתי-מנחה, לשם שיפור רציף של איכות החקירה וההכשרה.
- **לבחון שימוש בטכנולוגיות מתקדמות בראיונות רב-לשוניים כגון מערכת תרגום מרחוק וכלי זיהוי דיבור (ASR)** כדי לתמוך בעבודה עם ילדים הדוברים שפות שונות ולהפחית חסמים תקשורתיים בתהליך הריאיון.

4

מומלץ לבחון את הרחבת השימוש במודל חקירה מרובה (כמה ראיונות חקירה) ואת האפשרות להטמעה רחבה יותר שלו. בעולם המקצועי מתרחש מעבר הדרגתי מתפיסה נוקשה של ריאיון יחיד להבנה כי חשיפה של מידע טראומטי עשויה להתרחש בהדרגה ובזמנים שונים עבור ילדים שונים, במיוחד במקרים מורכבים שבהם יש פגיעה ביכולת המסירה הראשונית של הילד. תנאים ליישום המודל:

- **שמירה על רצף ואמון.** מומלץ שאת הריאיון הנוסף יבצע, ככל האפשר, אותו חוקר שניהל את הריאיון הראשון, כדי לשמר את בסיס האמון שנוצר.
- **הקפדה על עקרונות הגישה מודעת-טראומה.** כל ריאיון נוסף ייערך על פי עקרונות הגישה מודעת-הטראומה באופן מלא הכולל סביבה ידידותית לילדים, מרווח זמן מתאים לאחר הריאיון הראשון ומזעור הסיכון לטראומטיזציה משנית או להשפעה לא רצויה. מטרת הריאיון הנוסף היא לאפשר לילדים הזדמנות נוספת להבהיר פרטים או להשלים פרטים ומידע ובכך להעלות את איכות הראיות.

5

מומלץ לבחון שימוש מבוקר ומובנה בכלים ובעזרים תומכים בראיונות חקירה, כגון ציור, כאמצעי תקשורת משלים בראיונות. יש לפתח תוכנית הדרכה ייעודית שתכשיר חוקרים לשימוש שיטתי ומבוקר בכלי זה. כמו כן מומלץ לבחון שילוב של כלים נוספים המיושמים במדינות שונות בעולם, כגון כרטיסים קוגניטיביים, כדי להעשיר את איכות העדויות. כל זאת תוך כדי שמירה על מהימנות העדות. שימוש זה ייעשה רק על ידי חוקרים שהוכשרו לכך.

מומלץ לפעול לביסוס מערכתי ולשיפור תשתיות. יישום יעיל של חקירות ילדים איכותיות אינו תלוי רק במיומנות האישית של החוקרים אלא במבנה המערכתי, בתשתיות הידע ובתרבות הארגונית התומכת בעבודתם. נדרשת השקעה בביסוס מערך מקצועי-מערכתי שיכלול את הרכיבים האלה:

- **שימור ופיתוח כוח אדם מקצועי.** מומלץ לפתח תוכנית כוללת לשימור חוקרי ילדים ובה מסלולי קידום מקצועיים, הדרכה רפלקטיבית קבועה, קהילה לומדת ותחושת שייכות ארגונית. מומלץ לשלב מערכי תמיכה להפחתת שחיקה, טראומטיזציה משנית ומצוקה מוסרית באמצעות ליווי רגשי, תמיכה עמיתית והדרכה רב-תחומית.
- **חיזוק מערך המחקר והלמידה.** מומלץ להקים יחידת ידע לאומית שתאגד נתונים, מחקרים וניתוחים על חקירות ילדים, לצורך שיפור מתמיד, תיעוד מגמות ויצירת סטנדרטים. יחידה זו תשמש מרכז ידע בין-מערכתי ותספק תשתית לשיתוף ידע, פיתוח הכשרות מתקדמות וחדשנות מבוססת-נתונים.
- **הטמעת טכנולוגיות תומכות ניהול ובקרה.** מומלץ להטמיע טכנולוגיות לניתוח איכותי של ראיונות ולמעקב אחר תהליכי הכשרה ולמידה. כלים אלו יכולים לתמוך בקבלת החלטות מבוססות נתונים ולהבטיח שקיפות, עקביות ואיכות מקצועית לאורך זמן.
- **חקירה בסביבה בטוחה ומוגנת.** חלק ניכר מחקירות הילדים בישראל מתבצעות בעיקר בבתי ספר בשל שיקולי סודיות, דחיפות או חשד המופנה כלפי ההורים. מצבים אלו אינם חריגים, והם מציבים אתגר מקצועי: כיצד להבטיח תנאים המפחיתים לחץ, מצמצמים חשיפה חברתית ומאפשרים ריאיון מודע-טראומה במרחב שאיננו בנוי לתכלית זו. לפיכך מומלץ לפתח הנחיות ונהלים ייעודיים ליצירת סביבה בטוחה במקומות חקירה אלו ולבחון היבטים כגון פרטיות פיזית, הפחתת סימני זיהוי סביבתיים, הכנה רגשית קצרה לפני הריאיון וסיום מקצועי. צעדים אלו נדרשים כדי להבטיח שגם בזירות חקירה מורכבות, שהן חלק מן העבודה היום-יומית, ישמרו עקרונות של בטיחות, רגישות לטראומה ושמירה על רווחת הילד. בצד זאת מומלץ להמשיך ולעודד שימוש במרכזי ההגנה בכל מקרה שבו הדבר אפשרי, שכן הם מספקים מעטפת בין-מקצועית ותנאים מותאמי-טראומה באופן מיטבי. במצבים חריגים שבהם נדרש להביא ילד למרכז הגנה גם ללא ידיעת ההורים, אפשר להיעזר במנגנוני החירום הקיימים בדיון, בכפוף לשיקול דעת מקצועי ושיפוטי ולצורך בהגנה מיידית על הילד. על כן מומלץ לשקול תהליך הדרגתי של הסבת החקירות למרכזי הגנה, תוך כדי שמירה על גמישות המאפשרת חריגות מנומקות כאשר נדרש להגן על סודיות ההליך או על ביטחונן של הילד. שילוב זה בין הגנה על סודיות ובין תנאי חקירה מיטביים יוכל לתרום לאיזון מושכל בין צורכי ההגנה, שלמות ההליך ורווחת הילד.